

Cilt / Volume: 11, Sayı / Issue: 22, Sayfalar / Pages: 543-567

Araştırma Makalesi / Research Article

Received / Alınma: 09.08.2021

Accepted / Kabul: 06.10.2021

AKADEMİSYENLERİN FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: DİCLE ÜNİVERSİTESİ'NDE BİR ARAŞTIRMA*

Dicle AKIN¹

Ayşe KAYACI²

Öz

Bu çalışma finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi amacıyla Dicle Üniversitesi'nde görevli akademisyenlere yönelik yapılmıştır. Çalışmada anket yöntemi kullanılmıştır ve araştırma örneklemini 206 akademik personelden oluşmaktadır. Akademik personelin finansal okuryazarlık seviyesine dair çalışmaların sayıca yetersiz olması sebebiyle çalışmanın önemi artmaktadır. Mevcut çalışmada, akademisyenlerin finansal okuryazarlık seviyeleri ile demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, unvan ve medeni durum) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Erkek akademisyenlerin finansal okuryazarlık seviyeleri kadın akademisyenlerden yüksek çıkmış ve aralarında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Yaş, unvan ve medeni durum ile akademisyenlerin finansal okuryazarlık seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Öte yandan, güncel finans alanı ile genel başarı düzeyleri arasında da anlamlı farklılık çıkmıştır. Akademisyenlerin finansal okuryazarlık başarı düzeyi ortalaması %66,52 bulunarak ortalamanın üzerinde sonuçlanmıştır. Akademisyenlerin finansal okuryazarlıkla ilgili en bilgilileri oldukları alan bireysel bankacılık alanı ve onu takip eden güncel finansal konular olurken; en az düzeyde bilgiye sahip oldukları alanın ise yatırım konusu olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Okuryazarlığın Önemi, Finansal Eğitim.

Jel Kodları: M40, M41.

*Bu çalışma, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Kayacı danışmanlığında yürütülen ve Dicle Akın tarafından tamamlanan "Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma: Dicle Üniversitesi Akademisyenleri Örneği" başlıklı tezden üretilmiştir.
¹Y.L. Öğrencisi, Dicle Üniversitesi, e-posta: dicleakn@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5598-8787.
²Dr. Öğr. Üyesi, Dicle Üniversitesi, e-posta: ayse.kayaci@dicle.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5242-7805.

Atıf/Citation

Akın, D., & Kayacı, A. (2021). Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyinin demografik özellikler açısından değerlendirilmesi: Dicle Üniversitesi'nde bir araştırma. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(22), 543-567.

EVALUATION OF ACADEMICIANS' FINANCIAL LITERACY LEVEL ACCORDING TO DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS: A STUDY AT DICLE UNIVERSITY

Abstract

This study is conducted to determine the level of financial literacy of academicians at Dicle University. Survey methodology has been used in the study and the sample consists of 206 academicians. Since number of studies related to academicians is not sufficient, the importance of the study is increasing. Current study examines if there is a significant difference between financial literacy levels of academicians and their demographic characteristics (gender, age, title and marital status).

The financial literacy levels of male academicians are higher than female academicians and a significant difference is found between them. There is no significant difference between age, title, marital status and financial literacy level of academicians. On the other hand, there is a significant difference between the current finance area and the general success levels. The average financial literacy success level of the academicians is found to be 66,52%, resulting in above the average. It has been observed that academicians are the most knowledgeable about personal banking area and current financial issues followingly and are the least knowledgeable about investment issue.

Keywords: Financial Literacy, Importance of Financial Literacy, Financial Education.

Jel Codes: M40, M41.

1. GİRİŞ

Ekonomi ve finans kavramları bireyleri, toplumları ve devletleri sürekli olarak etkilemiştir (Kılıç, 2016, s. 1). Finansın her alanda kullanılması bireylerin finansal konuları yönetmesini gerekli kılmıştır. Bireylerin sahip oldukları finansal okuryazarlık düzeyi sadece kendileri için değil ülkelerin ekonomik sistemi için de önemli olmaktadır (Yücel & Kuyumcu, 2018, s. 400).

Mali karar verme ve sağlıklı tercihlerde bulunma durumu gün geçtikçe önemli bir hal almaktadır ve bunun arkasında finansal ürünlerin daha karmaşık hale gelmesi ve gelecek planları için birikim yapma ihtiyacının artması gibi nedenler vardır. Artan gelirler daha yüksek tasarruflara izin verir. Bu durum karşısında finans piyasalarında her zamankinden daha fazla ve karmaşık finansal ürünler oluşurken finansal okuryazarlığa duyulan ihtiyaçta da artış görülür (Grohmann, 2018, s. 129).

Asya, Avrupa ve Latin Amerika'dan seçilen yaklaşık 26 ülke ve ekonomi (bunlardan 12'si OECD üyesi ülke), küresel olarak tanınan OECD/INFE'nin düzenlediği uluslararası ankete katılmış ve ülkelerin finansal okuryazarlık açısından ortalama olarak %61'in biraz altında kaldığı görülmüştür. OECD/INFE (2020) araştırmasının sonuçları katılımcıların ekonomik konularda finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğunu doğrulamaktadır (OECD-INFE, 2020, s. 63-64).

Bu çalışmada amaç genel olarak finansal okuryazarlık kavramını tanımlamak, Dicle Üniversitesi akademik personellerinin finansal okuryazarlık düzeyini belirlemek, finansal okuryazarlık düzeyi ile demografik özellikler arasındaki istatistiksel analizleri tespit etmek ve akademik personellerin unvanlarına göre finansal okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmektir. Bu bağlamda akademisyenlerin ne düzeyde finansal okuryazar oldukları saptanmaya çalışılmış ve demografik özellikler ile finansal okuryazarlık düzeyi ele alınarak istatistiksel analizler yapılmıştır. Çalışma bulguları ile finansal okuryazarlık kavramının farklı bireysel özelliklere göre nasıl farklılaştığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma finansal okuryazarlık kavramının akademisyenler açısından incelendiği çalışmaların azlığı nedeniyle literatüre farklı bir açıdan katkı sunmayı hedeflemektedir.

Genel olarak, finansal okuryazarlık kavramına genel bir bakış ile beraber önemine, finansal okuryazarlığa duyulan ihtiyaç, finansal okuryazar bireylerin özellikleri ve finansal eğitim gibi ana konulara değinilmiştir. Finansal okuryazarlığı etkileyen faktörlere literatür taraması ve hipotezler bölümünde detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Devamında araştırmanın amacı ve önemi, evren ve örnekleme, araştırma yöntemi, araştırmanın sınırlılıkları ve varsayımları, araştırmada kullanılan ölçekler, verilerin analizi ve bulgular kısmına yer verilmiştir ve çalışma sonuç kısmı ile sonlandırılmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Çalışmanın bu kısmında finansal okuryazarlık kavramına ve etkileyen faktörlere değinilmiştir. Bunlarla beraber çalışma hipotezlerine, etkileyen faktörler içerisinde yer verilmiştir.

2.1. Finansal Okuryazarlık

Finansal okuryazarlık, finansal karar veren mercilerin ve akademi çevresinin sıklıkla gündemine aldığı ve önemli ölçüde araştırma konuları arasından seçtiği bir kavram olmuştur (Bekereci vd., 2018, s. 46).

Son zamanlarda sıkça duyduğumuz finansal okuryazarlık kavramı ile ilgili yerli ve yabancı literatürde birbirinden farklı tanımlamalar ortaya çıkmıştır. Bu tanımlardan bazılarını aşağıda değinilmiştir:

- Finansal okuryazarlık, bileşik faiz hesaplama ve ödeme yeteneği gibi finansal becerileri kapsayan; para yönetimi ve finansal planlama yeteneğidir (Xu & Zia, 2012, s. 2).

- Finansal okuryazarlık, finansal bilgi ve tavsiyenin sağlanmasının ötesinde hem yatırım davranışını yönlendiren hem de değiştiren finans piyasaları için önemli bir kavramdır (Ramakrishnan, 2012, s. 3).
- Bir tüketicinin parayı nasıl kullanacağı ve yöneteceği, yönetirken değerlendirme yapmasına fayda sağlayan bilgiyi kullanması ve finansal araçları tercih ederken bilgiye dayalı daha rasyonel karar verebilmesini sağlayan yeteneklerin seviyesidir (Kocabıyık & Teker, 2018, s. 119).
- Para ve varlık yönetimi, bankacılık, yatırım, kredi, sigorta ve vergi konularında bilgili olma, bu kavramların esas alanlarını bilip, finansal kararları planlama ve bu planları bilgi birikimi ile davranışa dönüştürme yeteneğidir. Bu davranışları sergileyen kimseler de finansal okuryazar bireylerdir (Yücel & Çiftçi, 2018, s. 146).

Finansal okuryazarlığın birçok kavramsal tanımı içerisinde en açık ve en yaygın bileşeni bilgidir. Para hakkında sahip olunan bilgiler, parayı etkin bir şekilde yönetmek için öncül sayılır (Remund, 2010, s. 279). Finansal bilgi seviyesi, finansal okuryazarlığı oluşturan etmenlerdendir. Bireyler, ekonomik kararlarını alırken finansal bilgiye ihtiyaç duyarlar. Bu durumda “Finansal Okuryazar” bir bireyden, basit ve bileşik faiz hesaplama, yatırım, tasarruf, risk, enflasyon, bilanço gibi temel finans bilgi düzeylerine sahip olması beklenmektedir.

Bireylerin belirli planlar doğrultusunda tasarruflarını incelediği ve bu durumlar karşısında sergilediği duruşu açıklayan önemli bir diğer kavram olan finansal tutum kavramı da finansal okuryazarlığın bir bileşenidir. Bireyler istek ve ihtiyaçları karşısında kısa sürede verdikleri kararlarda, beklenmedik olaylar ile karşılaşma ihtimaline karşı, uzun vadede plan yapabilme yeteneğinden uzak durmaktadırlar (Alkaya & Yağlı, 2015, s. 587-588).

Çevresel faktörlerle etkileşim halinde olarak bireyi davranışa hazırlayan eğilim tutumdur (Gencan, 2018, s. 6). Davranışı oluşturabilmek için tutuma duyulan ihtiyaç aslında bu kavramların birbirinden farklı ama birbirlerine bağlı kavramlar olduğunu da ortaya çıkarmaktadır. Finansal davranışı en basit şekilde bireylerin finansal durumları hakkında yaptıkları eylemler olarak düşünülebiliriz. Bireylerin kendi tasarruflarını ve yatırımlarını, mevcut bütçe ve borçlarını idare edebilmeleri, yatırımlarını kısa, orta ve uzun vadeli olarak sınıflandırarak oluşturma biçimi olarak da düşünülebilir (Kanmaz, 2018, s. 15).

Finansal okuryazarlık; para kullanımı ve yönetimi, finansal araçların tercihi ve kullanımı gibi konulardaki yeterlilik düzeyidir. Aynı zamanda bu durum bireylerin arttırdığı tasarruflarını, olası krizleri önleme ve yönetebilme yeteneğidir. Günümüzde neredeyse herkesin bilip

kullandığı kredi kartı kullanımını başta olmak üzere artan finansal araçlar sonucunda oluşan karmaşıklığı minimum seviyeye indirmek, finansal okuryazarlık düzeyini arttırmayı gerekli kılmıştır. Finansal okuryazarlık sadece fiyat kıyaslaması, kredi kartı borçları üzerinde bilinçli hareket etme ve faiz oranları arasında tercih yapma seçenekleriyle sınırlı değildir. Bunlarla beraber tasarruflarını değerlendirip alternatifler içerisinde en uygun finansal aracın seçilmesi ve akabinde bu aracın daha etkili ve faydalı olacak bir şekilde doğru davranışlara dönüşmesini sağlar (Yılmaz & Tuncel, 2017, s. 311-312).

Tüketiciler için karmaşık finansal ürün seçenekleri vardır. Bu karmaşık ve çeşitli ürünler arasından seçim yapmak ve kullanmak için ise bireylerin belirli finansal bilgilere sahip olmaları gerekmektedir. Dolayısıyla finansal okuryazarlık, bireylerin bu zorlukların üstesinden gelebilmesi için önemlidir (Grohmann, 2018, s. 129). Finansal okuryazar bireyler; para ve varlık yönetimi, bankacılık uygulamaları, yatırım, kredi, sigorta ve vergi konularında bilgi sahibi olan ve bu bilgileri finansal işlemlerde uygulayabilme kabiliyetine sahip kişiler olarak tanımlanır (Özdemir & Temizel, 2018, s. 432).

Finansal sistem içerisinde meydana gelen karmaşa ve ekonomik belirsizlikler büyük ölçüde değişimleri kaçınılmaz kılmıştır. Bu karmaşa ile beraber bireylerin bu değişimlere alışması zorlaşmıştır. Bu durumda finansal bilgiye sahip olma ve bu bilgiyi etkin şekilde kullanabilme yeteneği önem kazanmıştır (Karyağdı, 2018, s. 113). Finansal okuryazarlık, temelde refah seviyesini arttırmak amacıyla finans konularında risklere karşı önlem alma ve karşılaşılabilecek maddi sorunları engelleme konusunda geliştirilmiş bir kavramdır (Yücel & Kuyumcu, 2018, s. 400).

Bir nesil önceki bireyler, vadeli ve vadesiz hesap olmak üzere iki temel bankacılık ürününe sahipken; bu hesapların açılması ve muhafazası da bu ölçüde basitti. Bununla beraber bireyler günümüzde çeşitli finansal kuruluşlar tarafından sağlanan birçok seçenek ile karşı karşıya kalmaktadır (Ünal, 2018, s. 8). Finansal okuryazarlık kavramı bu nedenle başta OECD'ye bağlı ülkeler ve kurumlar tarafından önemle üzerinde durulan bir kavramdır. Yaş sınırlaması konmadan, bu bilincin ve eğitimin küçük yaşlardan itibaren verilmesi gerekmektedir. Finansal okuryazarlığın örgün eğitime dahil edilmek istenmesinin en büyük nedenlerinden biri de budur (Özkale, 2018, s. 2).

Tetik (2018), çalışmasında birçok OECD ülkesinin 2. Dünya Savaşından sonra doğum sayısında bir patlama yaşandığından bahsetmiştir. Bu artış sırasında ilk doğanlar önümüzdeki 5 ile 10 yıl arasında emekliye ayrılmaya başlayacaktır. Söz konusu gelişmeler karşısında çalışan

nüfusun, emeklilerin sayısını destekleyecek kadar büyük olamayacağını vurgulamıştır (Tetik, 2018, s. 15).

Dünyanın her yerinde, yaşlılıkta kendi mali refahları için bireylerden daha fazla sorumluluk taşımaları beklenmektedir. Ancak, farklı ülkelerdeki hanehalkı anketleri, önemli sayıda insanın mali durumlarını yönetme becerisine sahip olmadığı ve emekliliğe yeterince hazırlanmadığını göstermektedir (Niu vd., 2020, s. 1). Emeklilik düzenlemelerinde meydana gelen değişiklikler ve artan finansal araçlar karşısında gerekli değerlendirmeler yapılarak tercih yapmak gerekir. Bireylerin daha rahat bir emeklilik süreci içerisinde olması için, finansal okuryazarlığa duyulan ihtiyaç günden güne artmaktadır (Bayram, 2010, s. 20).

Mevcut finansal okuryazarlık düzeylerini değerlendirmek ve onu iyileştirmenin yollarını keşfetmek için, finansal okuryazarlığı ölçme yapısına ihtiyaç vardır (Huston, 2010, s. 296). İnsanların finansal açıdan ne kadar okuryazar olduklarını değerlendirmek önemli olsa da, pratikte insanların ekonomik bilgileri nasıl işlediğini ve davranışa dönüştürdüğünü keşfetmek ve hane halkı finansmanı hakkında bilinçli kararlar almak zordur.

Lusardi ve Mitchell (2011), finansal okuryazarlığı ölçmek için dört ana temaya dikkat çeker;

- **Basitlik:** Okuryazarlık için temel ABC kavramlarına benzer şekilde temel finansal kavramları ölçmek amaçlanmalı,
- **Alaka Düzeyi:** Sorular, insanların yaşam döngüsü boyunca günlük finans kavramları ile ilgili olmalı; dahası, bağlama özgü fikirleri değil genel fikirleri yakalamalı,
- **Kısalık:** Birkaç temsili anket, finansal okuryazarlık konularına çok fazla zaman ayırabilir, bu nedenle yaygın bir şekilde benimsenmesini sağlamak için soru sayısı minimum düzeyde tutulmalı,
- **Farklılaşma Kapasitesi:** İnsanları ortak bir soru setindeki puanları açısından karşılaştırmak için finansal bilgi seviyelerini ayırt edebilecek sorular olmalıdır (Lusardi & Mitchell, 2011, s. 2).

Finansal okuryazarlık kavramı “paranın kullanımını ve yönetimi ile ilgili bilgiye dayalı yargılarda bulunma ve etkili kararlar alma yeteneği” olarak tanımlanmıştır. Finansal açıdan okuryazar bir bireyin üç temel yeteneğe sahip olduğu varsayılır. Bunlar finansal planlama, problem çözme ve karar verme yetenekleridir (Schagen & Lines, 1996, s. 91).

Opletalova’ya (2015) göre ise finansal okuryazar bireyde olması gereken özellikler şunlardır:

- Kendi finansal araçları hakkında bir fikre sahip olma,

- Aile bütçesinin nasıl yönetileceği konusunda bilgi sahibi olma,
- Harcamaları konusunda önceden planlama yapabilme,
- Öngörülemeyen ana gelir kaybına (mali yedekler) hazırlıklı olma (Opletalova, 2015, s. 1178).

Bireylerin finansal okuryazarlık seviyeleri arttıkça alacakları finansal kararlar ile daha iyi yaşam standartlarına sahip olmaları kolaylaşacaktır. Bu kararlar, hem toplumun ekonomik yapısını etkilemekte hem de ekonomik sistemin daha etkin çalışmasını sağlamaktadır. Daha etkin çalışan ekonomik sistemler, dünyada ticaretin gelişmesine ve fon sahiplerinin yatırım yapma hususunda da etkili olmaktadır (Kanmaz, 2018, s. 16).

Finansal okuryazarlık kavramının gün geçtikçe daha önemli bir bileşen olması beklenmektedir (Grohmann, 2018, s. 142). Bu kavramın, son zamanlarda ilgi odağı haline gelmesi, önemini arttırmaya sebep olmuştur. Perakende yatırımcıların, daha karmaşık finansal piyasalar ile karşı karşıya kaldıklarından dolayı finansal araç seçimlerinde zorluk yaşamaması ve daha yüksek getiri elde etmesi için finansal okuryazarlığa gereken önemi vermelidir (Jiang, vd., 2020, s. 1).

2.2. Finansal Okuryazarlığı Etkileyen Faktörler ve Hipotezler

İlgili literatürde buraya kadar anlatılan çalışmalar ve başlıklar ışığında, finansal okuryazarlığın üzerinde etkisi olabilecek birçok faktör olduğu görülmektedir. Özellikle, demografik faktörlerin finansal okuryazarlık seviyesi ile doğrudan bağlantısına dair birçok işaret bulunmaktadır.

Finansal okuryazarlık düzeyi ile ilgili çalışmalarda genel anlamda bireylerin finans alanındaki genel bilgi düzeyleri ölçülmeye çalışılır. Bunun yanında belirli demografik özelliklere (cinsiyet, çalışma alanı, yaş vb.) ve değişkenlere göre okuryazarlık düzeylerinde farklılık olup olmadığı da araştırılır. Bu bölümde bu bağlantılara dair çalışmalar detaylı şekilde incelenmiştir.

2.2.1. Cinsiyet

Finansal okuryazarlık düzeyinde cinsiyetler arasında önemli farklılıklar sergilenmektedir. Bulgular, kadınların finansal okuryazarlık ve aritmetik sorularını doğru yanıtlama olasılıklarının düşük olduğunu ve ayrıca bir sorunun yanıtını “bilmediklerini” belirtme olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Cinsiyetler arasındaki finansal okuryazarlık tepkilerindeki farklılıklar farklı ülkelerde gerçekleştirilen çalışmalarda da görülmektedir (Lusardi, 2012, s. 7).

Kadın ve erkek bireylerin finansal alanda benzer özelliklere sahip olmalarının yanında karşılaştıkları problemler de benzerdir. Bunlara ek olarak kadınların sadece iş hayatına değil

aile yaşantılarına bakıldığında da erkeklerden daha fazla sorumlulukları olduğu yadsınamaz. Bu durum kadınların hem aile içerisinde hem de kendi çalışma hayatlarında daha iyi olmak için; finansal okuryazarlık düzeylerinin yüksek olmasını gerekli kılmaktadır (Kutukız & Özden, 2018, s. 351). Kadınlar aynı zamanda aile içinde temel eğitimi de sağlayan kişilerdir. Bu yüzden kadınların finansal bilgi düzeylerinin yüksek olması önemli görülmektedir.

Finansal okuryazarlık düzeyi ve cinsiyet arasında anlamlı farklılıklar bulunduğunu öne süren birçok çalışma mevcuttur (Chen & Volpe, 2002, s. 294; Worthington, 2006, s. 73; Adeleke, 2013, s. 47; Dvorak & Hanley, 2010, s. 650). Bahsi geçen çalışma sonuçlarında erkeklerin finansal okuryazarlık başarı düzeyleri kadınlara oranla daha yüksek çıkmıştır. Öte yandan genel eğitim düzeyinin görece yüksek olduğu akademisyenler açısından kadınların finansal okuryazarlık düzeyinin önceki çalışmalar ile benzer olup olmayacağı tartışmalıdır.

Bu doğrultuda ilk hipotezimiz aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

H1: Kadın akademisyenler ve erkek akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

2.2.2. Yaş

Finansal konulardaki tercihleri etkileyen ve davranış yapısını oluşturan sürecin; sonradan edinilmeyip, temellerinin çocukluk yıllarından itibaren başladığı ve gelişim gösterdiği ifade edilmektedir. Erken yaşta alınan eğitimin, finansal bilgilerin davranışa dönüşmesinde büyük bir katkı sağladığı ifade edilir. Bu durumda aile içerisinde erken yaşta alınacak eğitimler ile bireylerin karşılaşacakları olumsuz sonuçlar engellenmiş olacaktır (Bayrakdaroğlu & Bilge, 2018, s. 98).

Lusardi ve Mitchell (2011), çalışmalarında finansal okuryazarlık bilgi seviyesinin yaşla birlikte keskin bir şekilde düştüğünü görmüşlerdir. Bunun yanında yaşlı bireyler arasında mali hataların daha yaygın olduğu da araştırma sonuçlarında gözlemlenmiştir (Lusardi, 2012, s. 7). Bunların yanında genç yaşta bireylerin finansal okuryazarlık sorularında diğer yaş gruplarından daha başarılı oldukları da farklı çalışma sonuçlarında görülmektedir (Grohmann, 2018, s. 130).

Bu doğrultuda çalışmanın ikinci hipotezi aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

H2: Finansal okuryazarlık düzeyi akademisyenlerin yaşlarına göre farklılık göstermektedir.

2.2.3. Eğitim Alanları

OECD (2020), COVID-19 krizinin bireylerin dayanıklılıkları için zorlu bir sınav olduğunu savunurken aynı zamanda finansal okuryazarlığın temel unsurlarına yeniden odaklanma fırsatı olarak da görmektedir. Krizin uzunluğu ve ciddiyeti, finansal eğitim ve tavsiye konusunda acil eylem durumu gerektirmektedir. Böyle beklenmedik durumlar; öğrenme hususunda iyi zamanlardır. Dijital araçların artan kullanımı ve bilgilendirici farkındalık oluşturmaları da, eğitim içeriğini tamamlamak için kullanılabilir.

Er ve diğ. (2014) finansal risklerin sistemden bireye aktarılması nedeniyle bireylerden bu riskin farkında olup başarılı bir şekilde bu riski yönetmeleri gerektiğinden söz eder. Bu açıdan bakınca tüm kesimlerin finansal okuryazar bir birey haline dönüşmesi gerekmektedir. Finansal okuryazarlık için yapılacak önemli adımlar ancak devletlerin gözlemleyerek alacakları politikalar ile mümkün olacaktır. Eğitim programlarının daha geniş bir tabana yayılması bu eğitimlerin ancak kamu otoriteleri tarafından hazırlanması ile mümkün olacaktır. Bu programlar hazırlanmadan önce bireylerin finansal okuryazarlıklarının tespit edilmesi ve ona göre programlar hazırlanması gerekmektedir. İhtiyaçlara göre eğitim düzenlemesi finansal okuryazarlık açısından daha sağlıklı sonuçlar verecektir. Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazar olmaları önemli bir unsurdur. Çünkü finansal okuryazarlığın önemini hissedildiği kurumlardan biri de gelecekte çalışma hayatına atılacak kesimin oluşturduğu üniversitelerdir (Er vd., 2014, s. 113).

Finansal okuryazarlık, finansal eğitim sonrasında ortaya çıkan bir durumdur (Özçam, 2006, s. 1). Bu durumda finansal eğitimin finansal okuryazarlık kavramı ile doğrudan bağlantılı olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumda finansal okuryazar olmak finansal eğitim alma şartı ile sağlanır (Eskici, 2014, s. 21-22).

Finansal okuryazarlık kıyaslaması sonucunda, lisans programlarının finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılabilir. Chen ve Volpe (2002), İşletme bölümünde eğitim alan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. Bu yaklaşımda öğrencilerin eğitim gördükleri fakültede görmüş oldukları derslerin finansal farkındalık oluşturabileceği sonucuna varılmaktadır.

Bu doğrultuda çalışmanın üçüncü hipotezi aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

H3: Akademisyenlerin çalışma alanları ve finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

2.2.4. Akademik Unvan

Çelikkol vd. (2017) yaptığı çalışmada akademik personellerin finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyen faktörler arasında, ekonomik ve finansal gelişmelerin izlenmesi, kredi kartı uygulamalarına ilişkin bilgi düzeyi, bütçe yapma alışkanlığı, tasarruf ve yatırım kabiliyeti, bankacılık mevzuatı hakkındaki genel bilgi düzeyi, enflasyon ve getiri hesabı bilgisi gibi bulgulara dikkat çekmektedir. Bağımlı değişken” olarak alınan “kendinizi finansal okuryazar olarak nitelendiriyor musunuz?” sorusuna 117 akademisyen “evet” (%23,2), 388 akademisyen “hayır” (%76,8) cevabı verirken, kendini finansal okuryazar olarak nitelendiren akademisyenlerin 51’inin aslında finansal okuryazar olarak değerlendirilemeyeceği, kendini finansal okuryazar olarak nitelendirmeyen akademisyenlerin 24’ünün ise aslında finansal okuryazar olarak değerlendirilebileceği görülmüştür (Çelikkol, vd., 2017, s. 448). Benzer şekilde Endonezya örneğinde yapılan çalışmada, akademik personellerin finansal kararlarını alırken ve finansal davranışlarını ortaya koyarken finansal okuryazarlık düzeylerinin belirleyici olduğu belirtilmektedir (Dewi, vd. 2020, s. 145).

Durmuşkaya ve Kavas (2018) çalışmalarında, akademik unvanlar ile finansal okuryazarlık düzeyi arasındaki anlamlı bir farka rastlamışlardır. Araştırma görevlisi, öğretim görevlisi ve öğretim üyesi ünvanlarına sahip akademisyenler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüş ve bu gruplar arasında en düşük finansal okuryazarlık düzeyine sahip kadroyu araştırma görevlilerinin oluşturduğu tespit edilmiştir (Durmuşkaya & Kavas, 2018, s. 935).

Bu doğrultuda çalışmanın dördüncü hipotezi aşağıdaki şekildedir:

H4: Akademisyenlerin akademik kadroları ve finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

2.2.5. Medeni Durum

Finansal okuryazarlığın bileşenleri (para yönetimi ve tasarruf, kredi ve kredi yönetimi, finansal ve yatırım planlaması ve sigorta ve emeklilik planlaması) olumlu ve önemli ölçüde hayat sigortasına sahip olmakla ilişkilidir. Cinsiyet, medeni durum ve bireylerin ortalama yıllık gelirleri gibi faktörler (bundan sonra "kişisel gelir" olarak anılacaktır) ve hayat sigortası talebinin de finansal okuryazarlığı etkileyen kritik faktörler arasında yer aldığı gözlemlenmiştir (Lin, vd., 2017, s. 219).

Araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalara göz atıldığında bireylerin evli ya da bekar olması ve çocuklarının olması gibi faktörlerin incelenmesi sonrası medeni durum halinin finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyen bir değişken olduğu sonucuna varılmıştır (Kılıç, 2016, s. 30).

Taft ve diğerleri de çalışmalarında, evli kişilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek çıktığı sonucuna ulaşmışlardır (Taft vd., 2013, s. 70).

Bu durumda beşinci hipotez aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H5: Akademisyenlerin medeni durumları ve finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

2.2.6. Güncel Finans

Günlük hayatta kullanılan finansal bilgilerin öğrenci örneklemini ile yapılan çalışmalarda da finansal okuryazarlık düzeylerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Öğrenciler arasında finansal okuryazarlık düzeyinin artması kredi kartı ve internet bankacılığı kullanımı ile ilişkili görünmektedir. Bununla beraber öğrencilerin güncel finans bilgilerini ölçmeye yönelik alt boyuttaki puanlarının daha yüksek çıkması bu sonucu destekler niteliktedir (Kılıç, vd., 2015, s. 144). Temizel ve Bayram (2011) finansal uygulamaların gündelik yaşamda kullanım sıklığına göre finansal bilgi düzeylerinin yüksek olacağını beklediklerinden söz etmişlerdir.

Bu bağlamda, son hipotezimiz de aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

H6: Akademisyenlerin güncel finans başarı düzeyleri ile ortalama genel başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada, Dicle Üniversitesi akademik personelinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Akademik personelin finansal okuryazarlık düzeyini belirlemeye dönük hazırlanan bu çalışma ile akademik personeli içeren çalışmalarda niceliksel yetersizlik giderilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda çalışma akademik alanda benzer çalışmalar yapacak araştırmacılar için de yol gösterici olacaktır.

Bu çalışma ile Dicle Üniversitesi akademik personelinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenip personellerin demografik özellikleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki istatistiksel ilişkileri analiz etmek amaçlanmıştır.

Üniversitelerde finansal okuryazarlık ile ilgili çalışmalar daha çok öğrenci odaklıdır ve akademik personelin finansal okuryazarlık düzeyini belirlemeye dönük çalışmalara Türkiye bağlamında yeterince ulaşılamamaktadır. Bu nedenle Dicle Üniversitesi akademik

personellerin finansal okuryazarlık düzeyine ilişkin yapılan çalışma ile finans literatürüne katkı sağlanması hedeflenmekte ve bu durum konunun önemini artırmaktadır. Aynı zamanda çalışma akademik alanda benzer çalışma yapacak araştırmacılar için de yol gösterici olacaktır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini Diyarbakır ilinde bulunan Dicle Üniversitesi'ndeki 1887 adet akademisyen oluşturmaktadır. Araştırmada anakütlenin tamamına ulaşmak hedeflenmiştir. Ancak, dünya genelinde Mart 2020'den beri yaşanan salgın hastalık nedeniyle fakültelerde yüz yüze anket çalışması yetersiz kalmış ve ek olarak e-mail ve bilgi işlem sistemlerine gönderilen link yardımı ile online olarak da veriler toplanmaya çalışılmıştır. Bu sebeplerden ötürü araştırmada kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır.

Evren büyüklüğümüz için %95 güvenilirlik düzeylerinde kabul edilebilir asgari örneklem büyüklüğü 322 iken (Gürbüz & Şahin, 2018, s. 130) mevcut örneklemimizin düşük kaldığı görülmüştür. Ancak analiz sonuçlarında verilerin dağılımları normal seyrettiğinden ve araştırma sınırlılıkları (zaman, salgın vb.) nedeniyle ulaşılan örneklem büyüklüğünün kabul edilebilir olduğu düşünülmüştür.

Fakülte içerisinde anket çalışmasında yer almak isteyen tüm akademisyenlere anket uygulanmıştır. Sonuç olarak 206 kişiye ulaşılabilmektedir ve araştırmanın örnekleme 206 adet akademik personelden oluşmuştur.

3.3. Veri Toplama Yöntemi

Anket uygulaması gönüllülük esası ile yapılmış olup, anketi doldurmak istemeyen akademisyenler çalışmaya katılım sağlamamıştır. Anketin doldurulma süresi ortalama 20 dakika civarında olmuştur.

Bireylerin finans bilgilerini ölçmek için 38 adet soru sorularak finansal okuryazarlık düzeylerinin tespiti hedeflenmiştir. Sorular genel olarak; temel ekonomi, bireysel bankacılık, emeklilik ve sigorta, finansal tablolar, yatırım ve matematik ve faiz hesaplamaları konuları üzerinde yoğunlaşmıştır.

Çalışmada kullanılan anket sekiz bölümden oluşmaktadır. İlk yedi bölüm finansal okuryazarlık düzeyi ölçümüne yönelik olurken son bölümü akademik personellerimizin demografik özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla birtakım demografik soruları (cinsiyet, yaş, fakülte, unvan, vb.) içermektedir. İlk yedi bölümde yer alan sorular sırasıyla akademisyenlerin temel düzeyde ekonomi ve finans, bireysel bankacılık, emeklilik ve sigortacılık, finansal tablolar,

yatırım, vergi ve mevzuat ve son olarak genel matematik ve faiz hesaplamaları konusundaki bilgilerini ölçmeyi amaçlamıştır. Anketin sekizinci bölümünde ise akademik personelleri kategorize etmek amacıyla cinsiyet, yaş, çalıştığı fakülte, ünvan, medeni durum, internet/mobil bankacılığı ve kredi kartı kullanıp kullanmadıkları gibi bir takım demografik sorulara revize edilerek yer verilmiştir.

Anketler SPSS 25.0 programı ile çözümlenmiştir. Normal dağılım gösteren değişkenler ANOVA, bağımsız gruplar t-testi ve eşli örneklem t-testi ile normal dağılım göstermeyen değişkenler ise Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Böylece araştırmadaki değişkenler ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Varsayımları

Çalışma Dicle Üniversitesi akademik personellerini kapsamaktadır. Hem maliyet, hem zaman kısıtlaması göz önünde bulundurulduğunda ve Mart 2020 tarihinden beri yaşanan pandemi dolayısıyla anket toplama konusunda yaşanan zorluklar nedeniyle tüm personele ulaşmak mümkün olmamıştır. Bu nedenle Dicle Üniversitesi'nde bulunan 1887 akademik personelin 206 adedine ulaşılmıştır. Bu çalışmada aşağıdaki varsayımlar, araştırmaya gerek duyulmadan doğru kabul edilmiştir:

- Çalışmada, anketi cevaplayan akademisyenlerin dürüst davranarak doğru ve güvenilir cevaplar verdiği, soruların hipotezleri test edebilecek bir biçimde hazırlandığı varsayılmaktadır.
- Anketten elde edilen sonuçlar sadece Dicle Üniversitesi akademik personeline yönelik olarak genellenebilir.
- Araştırmada yararlanılan kaynaklar geçerli, güncel, doğru ve yeterli bilgiler sağlamaktadır.

3.5. Veri Toplama Araçları

Çalışmada kullanılan ölçeğin nasıl hazırlandığı ve çalışmada değişken olarak kullanılan bu ölçekten elde edilen skorların nasıl hesaplandığı bu bölümde detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Finansal okuryazarlık düzeyini ölçmeye yönelik yapılan çalışmalarda bireylerin finans alanındaki genel bilgi düzeylerinin ölçülmesinin yanı sıra belirli demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, medeni hal vb.) ve değişkenlere göre okuryazarlık düzeylerinde farklılık olup olmadığı da araştırılmaktadır. Araştırmacılar ve uygulayıcılar tarafından finansal

okuryazarlığın literatürde çok farklı hedef kitlelerine uygulandığını görmek mümkündür. Yapılan çalışmaların hane halkı, kurumlar ve öğrencilere yönelik olduğu gözlemlenmiştir.

Katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyini ölçmek için Kılıç, vd.'nin (2015) çalışmasında kullandığı ve farklı çalışmalardan derleyerek oluşturduğu finansal okuryazarlık ölçeği esas alınmıştır. Ölçekte yer alan 1, 2, 4, 9, 10, 15, 20, 22, 28, 29, 30 ve 31 numaralı sorular Louw, vd. 'nin (2013) çalışmasından; 21 numaralı soru Chen ve Volpe (1998) 'nin çalışmasından; 26 ve 37 numaralı sorular Knoll ve Hutts (2012)'in çalışmasından; 34, 36 ve 38 numaralı sorular ise Chinen ve Endo (2012)'nin çalışmasından derlenerek Kılıç, vd. (2015) tarafından bir araya getirilmiştir. Anket formundaki sorular, literatürde yer alan finansal bilgiyi ölçmede kullanılan sorular esas alınarak hazırlanmıştır. İlk altı bölüm içerisindeki 32 adet soru “Doğru”, “Yanlış” ve “Fikrim Yok” cevap seçenekleri kullanılarak oluşturulmuş olup 33. ve yedinci bölüm içerisindeki 37. ve 38. soruları kapsayan matematik ve faiz hesaplamaları grubu çoktan seçmeli olarak hazırlanmıştır.

Ölçek çalışmasında yeni bir alt kategori oluşturularak finans gündemini takip edip etmediklerini gözlemlenmek amaçlanmıştır. Bu kategori anket soruları içerisinde 6 soru belirlenerek oluşturulmuştur (Kılıç, vd., 2015, s. 136). Bu soruların cevapları da güncel bilgilere göre yeniden kontrol edilerek düzenlenmiştir. Bahsi geçen güncel finans bilgisini ölçmeye yönelik hazırlanan sorular; ikinci, altıncı, on altıncı, on yedinci, yirmi dokuzuncu ve otuz üçüncü sorulardan oluşmaktadır.

Finansal okuryazarlık düzeyi hesaplanırken ankete katılanların sorulara verdiği doğru yanıtlar temel alınmıştır. Katılımcıların doğru cevapladıkları her soru için “1” puan aldıkları varsayılmıştır. Yanlış cevaplanan veya boş bırakılan sorular içinse katılımcılara “0” puan verilmiştir. Katılımcıların boş bıraktıkları her soruya “0” puan verilmesinin sebebi, katılımcıların sorunun cevabını bilmedikleri şeklinde kabul edilmesidir.

Toplamda 38 sorunun yer aldığı ölçekte katılımcıların hem alt boyutlar için hem de genel olarak tüm sorular baz alınarak 100 üzerinden puanları hesaplanmıştır. Örneğin, 17 adet soruyu doğru cevaplayan katılımcının finansal okuryazarlık puanı %44,7'dir ($17 \div 38$). Finansal okuryazarlığın her alt başlığının puanı hesaplanırken de bu yöntem kullanılmıştır (Kılıç, 2016, s. 58).

3.6. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizi için SPSS 25.0 programı kullanılmış ve %95 güven aralığında çalışılmıştır. İlk olarak online anket form verileri ve yüz yüze toplanan veriler sayısal verilere

dönüştürülerek SPSS'e aktarımı sağlanmıştır. Daha sonra SPSS yardımı ile tanımlayıcı istatistikler (frekans, yüzde, çarpıklık ve basıklık) ve normallik testleri analizleri kullanılmıştır.

Bazı demografik özellikler ile finansal okuryazarlık düzeyi arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla SPSS yardımı ile dağılımlar incelenmiş ve normallik dağılımının sağlanıp sağlanmamasına göre farklı analiz yöntemleri uygulanmıştır. Analiz kısmında yararlanılan yöntemler aşağıda nedenleriyle birlikte kısaca açıklanmıştır. Tabachnick ve Fidell'e (2013) göre Çarpıklık ve Basıklık değerlerinin (+)1.50/(-)1.50 değerleri arasında çıkması verilerin normal dağılım gösterdiğine işaret eder. Bu durumda finansal okuryazarlık düzeyleri ile demografik özellikler arasındaki anlamlı farklılık hipotezlerini incelemek için T-Testi, ANOVA ve Mann-Whitney U testleri uygulanmıştır.

4. BULGULAR

Yapılan analizlerde demografik özellikler (yaş, cinsiyet, akademik unvan, kredi kartı ve internet bankacılığı kullanım durumu) ile akademisyenlerini finansal okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Demografik özelliklerden yaş grubu, kullanılan ankette beş grup olarak belirlenmiştir. Ancak 61+ gruptaki sayımız dağılımı olumsuz etkilediğinden 51-60 grubuna dahil edilerek 51+ olarak analizlere dahil edilmiştir.

Çalışmada kadınlar 72 kişi ile % 35'lik, erkekler ise 134 kişi ile %65'lik orana sahiptir. Ankete katılan akademisyenlerin yaşları incelendiğinde; 21-30 yaş aralığında 20 kişi (%9,80), 31-40 yaş grubunda 86 kişi (%41,70), 41-50 grubunda 54 kişi (%26,20) ve 51+ gurubunda 46 personel (%22,30) olduğu görülmektedir. %41,70'lik oranla en yüksek katılım 31-40 yaş grubunda olurken en düşük oranı %9,80 ile 21-30 yaş grubu oluşturmuştur.

Katılımcıların %30,10'unu 62 kişi ile araştırma görevlileri, %18,40'mı 38 personel ile öğretim görevlileri, 38 kişi ile %18,40'mı öğretim görevlileri ile aynı sayıya sahip doktor öğretim üyeleri, 36 kişi ile %17,60'mı doçent doktorlar ve %15,50 oranla 32 kişiyi de profesör doktorların oluşturduğu görülmüştür. Katılımcıların %77,20'sine denk gelen 159 kişinin medeni durumu evli iken 47 kişinin %22,80 oranla bekar olduğu görülmüştür.

Çalışma alanlarına bakıldığında ankete katılan akademisyenlerin %38'i (78) Sosyal Bilimler, %15'i (31) Eğitim Bilimleri, %32'si (66) Fen Bilimleri ve %15'i (31) Sağlık Bilimleri alanlarındandır.

Araştırma sonucunda 186 akademisyen (%90,3) kredi kartı kullanmaktayken, 20 akademisyenin (%9,7) kredi kartı kullanmadığı görülmektedir. Mobil bankacılık kullanım oranı (%97,1) ise kredi kartı kullanımına göre biraz daha yüksektir. Bu sonuçlar finansal

okuryazarlık üzerine yapılan önceki çalışmalardan yüksek çıkmıştır. Bu durum göz önüne alındığında eğitim seviyesi ile paralel olarak, kredi kartı ve mobil bankacılık kullanım oranlarında yükseliş olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 1. Demografik Özelliklere Göre Ortalama Başarı Puanları

		Ortalama Başarı Puanları								
		TDEF	BB	ES	FT	Y	VM	MFH	GF	GB
Genel Değerlendirme		74	86	60	52	50	79	53	86	67
Cinsiyet	Kadın	66	77	61	45	44	74	47	77	62
	Erkek	78	91	60	56	53	81	57	91	69
Yaş	21-30	74	76	65	73	53	74	62	76	72
	31-40	76	85	58	50	47	78	57	85	67
	41-50	72	89	63	50	51	78	53	89	66
	51+	73	88	59	50	51	83	45	88	65
Unvan	Prof. Dr.	75	90	59	52	48	83	100	90	65
	Doç. Dr.	66	85	58	42	52	82	50	85	63
	Dr. Öğretim Üyesi	74	87	59	53	49	85	53	87	67
	Öğretim Görevlisi	73	84	63	51	46	71	48	84	64
	Araştırma Görevlisi	78	83	63	58	53	75	63	84	70
Medeni Durum	Evli	74	87	60	54	51	79	52	87	67
	Bekar	72	81	61	46	47	76	57	82	65
Çalışma Alanları	Sosyal Bilimler	75	82	59	52	46	77	55	82	66
	Eğitim Bilimleri	73	89	58	48	50	89	45	89	66
	Fen Bilimleri	74	87	61	55	53	76	54	87	67
	Sağlık Bilimleri	72	88	65	52	52	78	58	88	68

TDEF: Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans Başarı Düzeyi; **BB:** Bireysel Bankacılık Başarı Düzeyi; **ES:** Emeklilik ve Sigortacılık Başarı Düzeyi; **FT:** Finansal Tablolar Başarı Düzeyi; **Y:** Yatırım Başarı Düzeyi; **VM:** Vergi ve Mevzuat Başarı Düzeyi; **MFH:** Matematik ve Faiz Hesaplamaları Başarı Düzeyi; **GF:** Finans Gündemi Başarı Düzeyi; **GB:** Genel Başarı Düzeyi

Finansal okuryazarlığı ölçmeyi amaçlayan anketin, yedi alt bölümüne verilen doğru cevaplar incelenerek ortalama başarı puanları oluşturulmuştur. Tablo 1’de akademisyenlerin cinsiyet,

yaş, unvan, medeni durum ve çalışma alanlarına göre ortalama genel başarı yüzdeleri ve her alt faktör için ortalama başarı yüzdeleri özetlenmiştir. Anketin sekizinci bölümünde yer alan demografik ifadelerin her biri için ortalama genel başarı düzeylerini 100 puan üzerinden göstermektedir. Tablo 1’de yer alan kısaltmalar anket ifadelerinin yer aldığı kategorilere göre düzenlenmiştir. Kılıç, vd.’nin (2015) çalışmalarında kullandığı kısaltmalar uyarlanarak kullanılmıştır.

Akademisyenlerin finansal okuryazarlık konusunda genel başarı düzeyi ortalamalarının %67 olduğu görülmektedir. En fazla doğru cevap verilen alanlar (Tablo 1) bireysel bankacılık ve finans gündemi iken (%86), en başarısız olunan alan yatırım alanı (%50) olmuştur.

GB düzeyi sonuçları cinsiyetlere göre ele alındığında erkek akademisyenlerin %69’luk başarı düzeyi ile kadın akademisyenleri %62’lik başarı düzeyini geride bıraktığı görülmektedir. Ancak emeklilik ve sigortacılık konusunda kadın akademisyenler erkek akademisyenlerden az farkla daha başarılı olmuşlardır.

Akademisyenlerin yaş gruplarına bakıldığında, 21-30 yaş aralığındaki akademisyenlerin 72 puanla en yüksek düzeye sahip oldukları görülmüş olup en düşük ortalamaya 65 puan ile 51+ yaş grubunun sahip oldukları görülmüştür. GB düzeyi unvanlara göre incelendiğinde, en yüksek düzey 70 ortalama ile araştırma görevlilerinde, en düşük ortalama düzey de 63 puan ile doçent doktorlarda görülmüştür. Bekar personeller 65 puan ile 67 puana sahip evli personellerin gerisinde kalmıştır.

Çalışma alanlarına bakıldığında ise birbirlerine yakın düzeyler içerisinde 68 puan ortalamasına sahip sağlık bilimleri öne çıkarak, 66 puan alan sosyal bilimler ve eğitim bilimlerini geride bırakmıştır. Tüm sonuçlara Tablo 1’de ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

H1: Kadın akademisyenler ve erkek akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 2. Bağımsız Gruplar T-Testi: Cinsiyet ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	Serbestlik Derecesi	T-İstatistiği	P
Kadın	72	61,59	14,090	204	-3,755	0,000*
Erkek	134	69,17	13,671			

*p<0,05

Cinsiyet değişkeni ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı test etmek için bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Tablo 2’de görüldüğü üzere kadınlar ile erkeklerin finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p < 0,05$) tespit edilmiştir. Bu bulguya göre, araştırmanın H1 hipotezi kabul edilmiştir.

H2: Finansal okuryazarlık düzeyi akademisyenlerin yaşlarına göre farklılık göstermektedir.

Tablo 3. ANOVA Testi: Yaş ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Serbestlik Derecesi	F-İstatistiği	P
21-30	20	75,83	15,383	3,205	1,074	0,361
31-40	86	84,69	12,926			
41-50	54	88,89	15,100			
51+	46	88,41	15,060			

Farklı yaş grupları arasında normal dağılım gözlemlendiğinden finansal okuryazarlık GB düzeyleri ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını görmek amacıyla ANOVA testi yapılmıştır. Tablo 3’de yer alan test sonuçlarına göre akademisyenlerin yaşları ile finansal başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ($F(3,205)=1,074$, $p > 0,05$) tespit edilmiştir. Bu sonuca göre H2 hipotezi reddedilmiştir.

H3: Akademisyenlerin çalışma alanları ve finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4. ANOVA Testi: Çalışma Alanları ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi

Çalışma Alanları	N	Ortalama	Standart Sapma	Serbestlik Derecesi	F-İstatistiği	P
Sosyal Bilimler	78	66,16	13,036	3,205	0,186	0,906
Eğitim Bilimleri	31	65,70	14,517			
Fen Bilimleri	66	66,55	14,618			
Sağlık Bilimleri	31	68,17	16,565			

Çalışma alanları ve finansal okuryazarlık düzeyi arasında normal dağılım gözlemlendiğinden finansal okuryazarlık GB düzeyleri ile akademisyenlerin çalışma alanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ölçmek amacıyla ANOVA testi yapılmıştır. Tablo 4’de gösterilen

ANOVA testi sonuçlarına göre çalışmaya katılan akademisyenlerin çalışma alanları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ($F(3,205)=0,186$, $p>0,05$) ortaya çıkmıştır. Bu durumda H3 hipotezi reddedilmiştir.

H4: Akademisyenlerin akademik kadroları ve finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 5.1 ANOVA Testi: Akademik Unvan ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Serbestlik Derecesi	F-İstatistiği	P
Prof. Dr.	32	65,13	14,476	4,205	2,036	0,091
Doç. Dr.	36	62,87	14,534			
Dr. Öğretim Üyesi	38	67,45	13,809			
Öğretim Görevlisi	38	64,20	14,408			
Araştırma Görevlisi	62	70,20	13,668			

Farklı akademik kadroların genel başarı puanlarında bir farklılık olup olmadığını ölçmek amacıyla da ANOVA testi yapılmıştır. Test sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir. Akademik unvan ve finansal okuryazarlık düzeyi karşılaştırmasında da anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($F(4,205)=2,036$, $p>0,05$). Araştırma görevlilerinin finansal okuryazarlık düzeyi tüm akademik kadrolardan yüksek çıkarken (ort=70,20), doçent doktor öğretim üyelerin finansal okuryazarlık düzeyi düşük (ort=62,87) çıkmıştır. Yine de bu fark istatistiki olarak anlamlı değildir. Analiz sonucuna göre de H4 hipotezi reddedilmiştir.

H5: Akademisyenlerin medeni durumları ve finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 6. Bağımsız Gruplar T-Testi: Medeni Durum ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	Serbestlik Derecesi	T-İstatistiği	P
Evli	159	66,90	14,237	204	0,005	0,482
Bekar	47	65,23	14,382			

Bağımsız örneklem t-testi ile hipotez incelenmiş ve yapılan testler sonucunda, akademisyenlerin medeni durumları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir

farklılık ($p>0,05$) olmadığı gözlemlenmiştir (Tablo 6). Bu sonuca göre H5 hipotezi reddedilmiştir.

H6: Akademisyenlerin güncel finans başarı düzeyleri ile ortalama genel başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 7. Eşli Örneklem T-Testi: GF ile GB İlişkisi

	Ortalama	N	Standart Sapma	Serbestlik Derecesi	T-İstatistiği	P
PGF	85,76	206	18,095	205	17,620	,000*
PGB	66,52	206	14,253			

* $p<0,05$

Akademisyenlerin genel finans düzeylerinin belirlenmesinin yanı sıra finans gündemini takip edip etmediklerini belirlemek amacıyla anket içerisinde 6 soru seçilerek yeni bir grup oluşturulmuştur. Bu yeni grup güncel finans bilgisi boyutunu oluşturmuş ve genel başarı düzeyi ile kıyaslamak için eşli örneklem t-testi analizi uygulanmıştır. Tablo 7’de de görüldüğü gibi akademisyenlerin güncel finans bilgisi başarı puanı ortalaması (ort=85,76) genel başarı puanından yüksektir. Elde edilen bulgulara göre akademisyenlerin güncel finans bilgileri ile genel finans bilgileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). Bu durumda H6 hipotezi kabul edilmiştir.

5. SONUÇ

Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan akademisyenler bu bilgileri hayatlarının her alanında kullanacağı için, doğrudan iletişim halinde olduğu öğrenciler için de finansal okuryazarlık düzeyinde olumlu rol model anlayışı geliştirecekleri düşünülmektedir.

Bu çalışma akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeylerini ölçmek amacıyla yapılmıştır. 206 akademisyenin katıldığı çalışmada, önceki çalışmalara paralel olarak (Chen & Volpe, 2002, s. 294; Worthington, 2006, s. 73; Lusardi & Mitchell, 2011, s. 7; Adeleke, 2013, s. 47; Tosun, 2016, s. 90) benzer sonuçlara rastlanmış ve erkek akademisyenlerin kadın akademisyenlerden yüksek finansal okuryazarlık düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Cinsiyet ve genel finansal okuryazarlık düzeyleri incelendiğinde aralarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Finansal okuryazarlık düzeyi ile yaş grupları arasında yaptığımız analizler sonucunda ise yapılan çalışmalardan (Lusardi & Mitchell, 2011, s. 7; Grohmann, 2018, s. 129) farklı olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bununla beraber finansal okuryazarlık düzeyi en yüksek

ortalamaya 21-30 yaş grubu akademisyenlerin sahip olduğu söylenebilir. Araştırma sonuçlarının tümü değerlendirildiğinde ise akademisyenlerin Türkiye ortalamasına göre daha yüksek bir finansal okuryazarlık düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

Eğitim bilimleri, fen bilimleri, sağlık bilimleri ve sosyal bilimler alanında çalışan akademisyenlerin birbirlerine yakın finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, yapılan diğer çalışmadan (Durmuşkaya & Kavas, 2018, s. 935) farklı bir sonuç doğurmuştur. Bunun sebebi olarak güncel finans konularının genel finansal okuryazarlık düzeyi üzerindeki baskın etkisi ya da genel eğitim seviyelerinin yüksek olması öne sürülebilir.

Akademik unvan ve finansal okuryazarlık düzeyi karşılaştırmasında da anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Finansal okuryazarlık düzeyi ortalamalarına bakıldığında ise araştırma görevlilerinin finansal okuryazarlık düzeyi tüm akademik personellerden yüksek çıkarken, doçent doktor öğretim üyelerinin finansal okuryazarlık düzeyi en düşük seviyede çıkmıştır. Yine de bu fark istatistiki olarak anlamlı bir farklılık değildir.

Akademisyenlerin medeni durumlarına göre finansal okuryazarlık düzeyleri kıyaslandığında da anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu durum da çoğu çalışmadan (Kılıç, 2016, s. 30; Taft vd., 2013, s. 70) farklılık arz etmektedir.

Akademisyenlerin güncel finans bilgisi başarı puanı ortalaması genel başarı puanına göre daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre akademisyenlerin güncel finans bilgileri ile genel finans bilgileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Bu ve benzeri çalışmalar sonucunda elde edilen bulgulara baktığımızda akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeylerini arttırmak gerekli görünmektedir. Öncelikli olarak bu konuda gereken adımları içeren bir yol haritasının çizilmesi ve bu yol haritasını destekleyici projelerin oluşturulması gerekmektedir. Eğitim konusunda da daha geniş çaplı politikalar izlenerek bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini yükseltmek hedeflenmelidir.

Bu çalışmada finansal okuryazarlık kavramının günümüzde var olan önemine değinmekle beraber ilerleyen yıllarda da artan bir şekilde devam edeceği kanısına varılmıştır. Finansal okuryazarlık kavramı önemini her dönemde koruyacaktır. Bu yüzden bu alanda yapılmış ve yapılacak çalışmalar da aynı derecede öneme sahip olacaktır.

KAYNAKÇA

Adeleke, T. (2013). The Effects of Gender and Gender Role on the Financial Literacy of College Students. *Master of Science*. Wilmington: North Carolina: Oklahoma State University.

- Alkaya, A., & Yağlı, İ. (2015). Finansal Okuryazarlık - Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 585-599.
- Bayrakdaroğlu, A., & Bilge, S. (2018). Finansal Eğitimin Finansal Okur-Yazarlık Üzerindeki Etkisi: Muğla İlinde Kadınlara Yönelik Bir Araştırma. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 19(42), 79-119.
- Bayram, S. S. (2010). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bekereci, N. E., Ayriçay, Y., & Kök, D. (2018). İslami Finansal Okuryazarlık: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde Bir Alan Araştırması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(33), 45-60.
- Chen, H., Volpe, R. P. (1998). An Analysis of Personal Finance Literacy Among College Students. *Financial Services Review*, 7(2), 107-128.
- Chen, H., & Volpe, R. P. (2002). Gender Differences in Personal Financial Literacy Among College Students. *Financial Services Review*, 11(3), 289-307.
- Chinen, K., & Endo, H. (2012). Effects of Attitude and Background on Students' Personal Financial Ability: A United States Survey. *International Journal of Management*, 29(2), 778-791.
- Çelikkol, H., Çelikkol, M. M., & Özkan, N. (2017). A Research on Financial Literacy of Dumlupınar University's Academic Staff. *MANAS Journal of Social Sciences*, 6(4), 447-461.
- Dewi, V. I., Febrian, E., Effendi, N., Anwar, M., & Nidar, S. R. (2020). Financial literacy and its variables: The evidence from Indonesia. *Economics and Sociology*, 13(3), 133-154.
- Durmuşkaya, S., & Kavas, Y. B. (2018). Akademik Gelişim Ve Finansal Okuryazarlık Arasındaki İlişkinin Tespiti Üzerine Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi*, 25(3), 925-939.
- Dvorak, T., & Hanley, H. (2010). Financial literacy and the design of retirement plans. *The Journal of Socio-Economics*, 39(6), 645-652.
- Er, F., Temizel, F., Özdemir, A., & Sönmez, H. (2014). Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 113-126.
- Eskici, Y. (2014). Seçilmiş Ülke Örnekleriyle Finansal Okuryazarlığın Önemi ve Tasarruflar Üzerindeki Etkileri. *Yüksek Lisans Tezi*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz* (Cilt 5. Baskı). Ankara: SEÇKİN Sosyal Bilimler.
- Gencan, M. Y. (2018). Turizm Sektörü Kobi'lerinde Finansal Okuryazarlık: Trabzon İli Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Grohmann, A. (2018). Financial Literacy and Financial Behavior: Evidence From the Emerging Asian Middle Class. *Pacific-Basin Finance Journal*, 48(C), 129-143.
- Grohmann, A., Klühs, T., & Menkhoff, L. (2018). Does Financial Literacy Improve Financial Inclusion? Cross Country Evidence. *World Development*, 111, 84-96.
- Huston, S. J. (2010). Measuring Financial Literacy. *The Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 296-316.
- Jiang, J., Liao, L., Wang, Z., & Xiang, H. (2020). Financial literacy and retail investors' financial welfare: Evidence from mutual fund investment outcomes in China. *Pacific-Basin Finance Journal*, 59, 1-25.
- Kanmaz, A. (2018). Bireysel hisse senedi yatırımcılarının finansal okuryazarlık düzeyi üzerine bir çalışma: İzmir Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Karyağdı, N. G. (2018). Bütçeleme ve Para Yönetimine İlişkin Kredi Kartı Kullanım Anlayışının Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Çalışma: Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 123-142.
- Kılıç, Y. (2016). Finansal Okuryazarlık ve Finansal Refahın Belirleyicileri: Gaziantep ve Çevre İlleri İçin Yapısal Eşitlik Modeli Uygulaması. *Doktora Tezi*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, Y., Ata, H. A., & Seyrek, İ. H. (2015). Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 129-150.
- Knoll, M. A. Z., & Houts, C. R. (2012). The Financial Knowledge Scale: An Application of Item Response Theory to the Assessment of Financial Literacy. *The Journal of Consumer Affairs*, 46(3), 381-410.
- Kocabıyık, T., & Teker, T. (2018). Finansal Okuryazarlık: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 117-144.
- Kutukız, D., & Özden, C. (2018). Kadın Girişimciliği ve Finansal Okuryazarlığın Kadın Girişimciler Üzerindeki Etkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi*, 8(8), 349-365.
- Lin, C., Hsiao, Y.-J., & Yeh, C.-Y. (2017). Financial Literacy, Financial Advisors, and Information Sources on. *Pacific-Basin Finance Journal*, 43, 218-237.
- Louw, J., Fouche, J., & Oberholzer, M. (2013). Financial Literacy Needs Of South African Third-Year University Students. *International Business & Economics Research Journal*, 12(4), 439-450.
- Lusardi, A. (2012). Numeracy, Financial Literacy, and Financial Decision-Making. *Published by Scholar Commons*, 1(5), 1-12.

- Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2011). Financial Literacy Around The World: An Overview. 17107. Nber Working Paper Series.
- Niu, G., Zhou, Y., & Gan, H. (2020). Financial Literacy and Retirement Preparation in China. *Pacific-Basin Finance Journal*, 59, 1-17.
- OECD-INFE. (2020, June 25). OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy.
- Opletalova, A. (2015). Financial Education and Financial Literacy in the Czech Education System. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 171, 1176–1184.
- Özçam, M. (2006). Yatırımcı Eğitimi: Dünya Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneriler. Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu.
- Özdemir, A., & Temizel, F. (2018). Üniversite Öğrencilerinin İleri Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin incelenmesi: Anadolu Üniversitesi Örneği. *Business & Management Studies: An International Journal*, 6(2), 430-448.
- Özkale, A. (2018). Finansal Okuryazarlık Ve Matematiksel Okuryazarlık Perspektifinde Türkiye Ve Kanada (ONTARIO) Öğretim Programlarının İncelenmesi Ve Bir Model Önerisi. *Doktora Tezi*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ramakrishnan, D. R. (2012). *Financial Literacy and Financial Inclusion*.
- Remund, D. L. (2010). Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *The Journal Of Consumer Affairs*, 44(2), 276-295.
- Schagen, S., & Lines, A. (1996). *Financial Literacy in Adult Life*. National Foundation for Educational Research.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (Cilt sixth ed.). Boston: Pearson.
- Taft, M. K., Hosein, Z. Z., Mehrizi, S. M., & Roshan, A. (2013). The Relation between Financial Literacy, Financial Wellbeing and. *International Journal of Business and Management*, 8(11), 63-75.
- Temizel, F., & Bayram, F. (2011). Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 73-86.
- Tetik, D. D. (2018). *Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma*. Ankara: Akademisyen Kitabevi A.Ş.
- Tosun, A. E. (2016). Lise Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Bir Alan Araştırması. *Yüksek Lisans Tezi*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünal, P. (2018). Finansal Okuryazarlık ve Forex Piyasası. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

-
- Worthington, A. C. (2006). Predicting Financial Literacy In Australia. *Financial Services Review (Greenwich, Conn.)*, 15(1), 59-79.
- Xu, L., & Zia, B. (2012). *Financial Literacy Around the World: An Overview of the Evidence with Practical Suggestions for the Way Forward*.
- Yücel, S., & Çiftçi, N. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 143-161.
- Yücel, E., & Kuyumcu, O. (2018). Finansal Okuryazarlığın Ülke Ekonomisindeki Yeri ve Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Tespit Edilmesi: Bursa İli Uygulaması. *International Journal of Social Inquiry*, 11(2), 395-422.
- Yılmaz, Y., & Tunce, M. (2017). Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Dicle Üniversitesi İİBF Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(14), 311-322.